

OM DET SPANSKA SPRÅKETS TILLBLIVELSE MED SÄRSKILT BEAKTANDE AV DESS MORFOLOGI - humoresk-

Det var en gång ett land som behövde ett språk. Visst talade människorna med varandra men det fanns svårigheter. Personer från avlägsna trakter hade svårt att förstå dem som kom från en annan del av landet och människorna visste inte riktigt hur de skulle skriva. Språket behövde vara mer enhetligt, ordnas upp och systematiseras.

De kloka männen - för det var på den tiden då det bara var män som var kloka – som styrde landet bestämde sig för att göra något åt språket och så tillsatte man en utredningskommission som blev mycket stor. De kloka styrande var så kloka att de inte ville förbise någon av de språkligt lärda. Därför kom kommissionen att bestå av femtiosjutusentrehundranittiosex män, för det var på den tiden då det endast var män som var lärda.

De lärda männen började med att ställa upp regler för sitt språkliga arbete och en av de viktigaste reglerna var att samtliga i kommissionen hade möjlighet att säga sin mening och att varje uppfattning också på något sätt skulle höras; ingen skulle känna sig utanför eller mindervärdig för de var ju alla så kloka och värda.

Så begynte det verkliga arbetet med en överblick av ordens betydelser. Man fann att en stor del av språkets ord hade många olika innebörder. Från en positiv betydelse kunde ett ord få en helt negativ mening och däremellan utvecklades flera schatteringar. Det fanns också många synonymer.

”Så bra!” ropade de lärde med en mun. ”Det gör vårt språk rikt och intressant.”

Men kunde det inte uppstå missförstånd? Nej, alls icke, det var de lärde överens om. I tal avgjorde innehåll, sammanhang och tonfall vilken av alla betydelserna ordet skulle ha och i skrift använde man sig flitigt av accenttecken för att minska flertydigheterna.

Nu var det dags att ägna sig åt ordklasserna. På förhand hade de lärde bestämt att spara de godaste karamellerna – verben – till sist. Man började med substantiven och konstaterade omgående att man redan kallade en del ord ”han” och andra ”hon”. De lärde lade pannorna i djupa veck och strök sina långa skägg.

”Strålande!” ropade plötsligt den lärde med det längsta skägget.

Alla lyssnade förväntansfullt: ”Människorna som brukar språket består av två kön, män och kvinnor. Vi låter substantiven få var sitt genus, maskulinum och femininum. Det blir rättvist.”

Applåderna som fyllde salen ville aldrig ta slut. Så småningom äskade den långskäggige mannen tystnad. Han var mycket förutseende och med tankarna

i den fjärran framtiden med jämlikhetstänkande och feminism föreslog han att flera rent manliga företeelser skulle få en språkligt feminin form. Applåderna var enorma.

Adjektiven stod sedan på programmet. Att dessa ord skulle rätta sig efter sitt huvudord både till genus och numerus var självklart. Men borde det inte finnas några undantag? Jo visst, varför inte ta några av färgadjektiven? Utmärkt förslag – barn kommer tidigt i kontakt med färger och det man lär sig som barn det sitter, vilket samtliga närvarande insåg.

”Var ska adjektivet placeras i förhållande till sitt huvudord? Framför eller efter?” Så löd nästa fråga som delegaterna hade att ta ställning till. Det blev oro i salen.

”Framför!” ”Efter!” ropades det i församlingen. Naturligtvis uppstod ingen tvist utan de lärde beslöt i sin stora klokskap att en del adjektiv skulle vara framförställda, andra efterställda.

Framme vid räkneorden svalnade intresset hos de lärde. De var ju språkvetare. Räkneorden kunde matematikerna ta hand om, men de lärde kände sitt ansvar och grep sig verket an. Man tog stor hänsyn till de former folket ute i landet använde, till exempel, *veinte* men *veintiuno* passerade medan man bestämde sig för att de övriga tiotalen skulle sluta på *-a* och att man skulle använda sig av *y* mellan tiotal och ental från och med *treinta*. Några små egenheter i formerna kom förstås med. De lärde var nöjda och skulle gå till beslut då den yngste och blygaste av dem räckte upp handen och stammande förklarade att i hans hemtrakt hade man alltid sagt *quinientos* för femhundra.

”*Quinientos!*” ropade alla de övriga femtiosjutusentrehundranittiofem deltagarna, ”*quinientos*, så ska femhundra heta!”

Man övergick till ordningstalen men, som sagt, intresset var ganska svalt. De lärde funderade och arbetade sig fram till och med det tolfte och hade så långt hållit sig i närheten av de latinska formerna. En av deltagarna som led av kramp i benen och hade stort behov av paus reste sig och sa med hög och bestämd röst: ”Vi kan klara resten med grundtalen.”

”Ja”, instämde de övriga och så tog man rast.

Turen var nu kommen till adverbena och aktiviteten bland kongressdeltagarna hade ökat betydligt men låg ingalunda på topp.

”Adverbena ja, dessa frågande, tidsbestämmande, nekande, etcetera, etcetera, ord är ju av stor dignitet”, sa den väldige, tjocke mannen som satt mitt i salen.

”Utan adverbena saknar språket enligt mitt förmenande substans, därför bör vi markera deras betydelse genom att göra dem så långa som möjligt. Ett medeltal på sju stavelser är mitt förslag.”

Den tjocke fick hjälp av grannen snett framför: ”Alldeles förträffligt. Långa ord ger tungan träning och dessutom verkar språket mer intellektuellt om det består av långa och svåra ord.”

”Bifalles, utmärkta argumentationer”, ropade församlingen.

En lång och mycket ståtlig man, som i allt var damernas riddare, tänkte: ”Här har jag en möjlighet att göra något för alla dessa vackra och förtjusande kvinnor som bor i vårt land.”

Han reste sig upp, strök det mörka av så många kvinnor beundrade håret till rätta, log med sina vita tänder och tog till orda: ”Drygt hälften av vårt lands befolkning består av kvinnor och jag anser att vi nu har ett gyllene tillfälle att hedra och ära dessa underbara, fantastiska varelser, våra vördade mödrar, kära systrar, avhållna hustrur och älskar...”

Hummanden och fotskrap hördes från många håll varför den ståtliga mannen skyndade sig att avsluta sitt anförande: ”...de adjektiv som ska bilda adverb sätter vi först i feminin form innan vi lägger till adverbändelsen *-mente*.”

Många av de närvarande hade samma kvinnosyn som den ädle riddaren och de applåderade honom välvilligt.

En liten mager illvillig gubbe med små elaka, djupt liggande ögon (möjligen hade han svans och bockfot), begärde ordet: ”Nu är det dags för oss att ägna oss det som är väsentligt i språket, mitt favoritområde pronomina. Jag föreslår att mina vördade kollegor överlåter åt mig uppgiften att bilda och systematisera de för vårt språk behövliga pronomina och att även upprätta regler för deras användande. Jag lovar på heder och ära att inte göra det lätt för framtida studeranden. Och varför skulle de ha det lätt? Har vi haft det lätt, kanske? Utlänningar som studerar vårt språk skall få något att bita i. Nåå, har jag herrarnas förtroende?”

En förtätad stämning rådde i den jättelika salen. De humanistiska lärde uppskattade inte den illvilliges utspel, men regler är regler, varför den ställda frågan besvarades med ”ja”.

Alla de femtiosjutusentrehundranittiosex kongressdeltagarna tog lunch och förväntades återkomma stärkta efter en god måltid för att under eftermiddagen arbeta med interjektioner, prepositioner och konjunktioner. Döm om de återvändandes förvåning då det i salen samlades endast tjugonio personer (efter kaffepausen återstod endast sex).

Det stod klart för de närvarande att alla de övriga gått till stadens bibliotek och skolor, tidningsarkiv och bokhandlare för att förbereda sig för morgondagens Gran Final: *Los Verbos*.

Den lilla tappra skara som återstod tänkte och funderade, kliade sig bakom öronen, strök sig över skäggen och tvinnade de få hårlockar som fanns att tvinna. De var ju trots allt tvungna att arbeta vidare. En översvallande man reste sig: ”Ack ja, interjektioner, ja. O, hur okänsligt skulle vårt språk inte vara utan dessa ord! Hu, jag vågar inte tänka tanken! *Caramba, señores*, jag har en idé. Interjektioner kan människor använda alltefter smak och eget omdöme. *¿Vale señores?*”

”*¿Si, si, vale!*” svarade de kvarvarande, men i den nästan tomma salen lät det bara som ett litet pip istället för det utrop man kunde ha väntat sig.

”Prepositioner är ett besvärligt kapitel inom alla språk, så besvärliga till och med att man i några språk har uteslutit dem. Besvärliga är också konjunktionerna”, inledde professor Petimeter dagens sista seminarium. Professorn var ett stort namn inom sitt gebit, dessa så små ord med så stor

betydelse. Eftersom han var den ende riktigt sakkunnige i den lilla gruppen på sex personer tyckte han inte att det fanns så mycket att diskutera. Men han var en sann demokrat bara han fick sin vilja igenom och han önskade inte göra en ful kupp som den illvillige gjort tidigare under dagen.

”Vad säger mina kära kollegor?”

De fem övriga herrarna, som var helt uppfyllda av andlig förberedelse inför morgondagen, tittade frånvarande på varandra. En av dem samlade ihop sig till ett litet yttrande: ”Käre bror, du är ju ett stort namn när det gäller småord till exempel ’i, på, hos, vid, till’ och allt vad nu heter, liksom ord som ’enär, ity, emedan, alldenstund’ för att inte tala om det bisatsinledande ordet ’att’. Vi vet ju att du har doktorerat på detta lilla ord samt att du har skrivit sjutton tjocka volymer om det. Vem skulle vara bättre skickad än du, käre bror, att göra sammanställningar över dessa båda ordklasser och också noggrant beskriva hur man använder dem. Vad säger mina fyra kollegor?”

”Mycket bra, nog med förslag!”, svarade de fyra samstämmigt, ty de hade bara en önskan, nämligen att få gå hem och förbereda sig inför den stora finalen.

Professor Petimeter bugade sig djupt: ”Mina herrar, jag tackar för ert förtroende. Beträffande det bisatsinledande ordet ’att’ har jag i min avhandling på sidan 567, tredje stycket, visat att ...”

Han var så upptänd av sitt ämne att han inte märkte att de övriga hade lämnat salen.

Det blev en orolig natt i staden. I värdshusrum efter värdshusrum tändes ljus. Toffelhasande män förflyttade sig från sängen till skrivbordet för att göra några sena anteckningar. Det dunsade av tunga ordböcker som föll i golvet, när ägarna somnade, det knarrade i sängar när lärde män vred sig av oro. Hade de fått med alla former, kanske fattades någon?

En 107-årig professor var så fylld av spänning att han dog under natten. En annan blev så varm av allt tänkande att han behövde svalka sig men i ren nervositet klev han i fel balja och skällade båda fötterna. En tredje som behövde vässa sin fjäderpenna slant med kniven och skar sig illa. Bortforslingen av de båda svårt skadade till närmaste kloka gumma (!) väckte dem som eventuellt sov.

När klockan var 04.37 kände marken under staden som i flera dagar hyst så mycken lärdom och klokskap att den inte orkade längre. Ett jordskalv uppstod och sjutusen av de lärda herrarna som bodde i de mest utsatta värdshusen evakuerades till en säker plats långt bort från kongresstaden. Dessa herrar förstod att de inte skulle kunna närvara vid den viktigaste av konferenser.

Det är väl fråga om inte vi sentida människor borde skänka detta jordskalv en tacksamhetens tanke. Rent teoretiskt kan man förmoda att dessa sjutusen snillen skulle ha bidragit med cirka tio förslag var, vilket skulle innebära sjuttiotusen ytterligare verbändelser och former.

Tidigt på morgonen började sömndruckna män med svällande portföljer samlas utanför kongresshallen. Trängseln blev till slut enorm och när de stora

portarna klockan nio slogs upp, knakade hela byggnaden inför skaran på femtiotusentrehundranittiotre lärde män som stormade in. Alla ville komma först, alla ville höra och se, alla ville höras och synas. Inmarschen var tumultartad.

Till slut var alla på plats, stämningen var minst sagt hög och förväntningarna stora när professor emeritus Verbal, det ledande namnet bland de verbkunniga, tog till orda: "Äntligen, äntligen mina herrar, har den stora dagen kommit då vi ska ägna oss åt verben. Verben är ryggraden i språket. Alla minns vi väl hur vi som barn lärde oss: 'Verb, det är vad man kan göra/läsa, se och höra.' Göra, läsa, se och höra, var stode vi väl – hörde ni min herrar 'stode' ett verb i konjunktiv, är det inte underbart!? – om vi inte kunde läsa, se och höra? Jag skulle ha velat kunna önska ha varit den som uppfann verben, dessa underbara förtrollande ord. Nu ber jag er, mina herrar, tänka över vad ni kan bidra med i fråga om finita, infinita, transitiva, intransitiva, reflexiva, aktiva och passiva verb. Tänk också på deras tempus, modus och konjugationer. Använd så många vokalskiften och brytningar ni kan komma på i böjningsmönstren. Minns också att alla språk med självaktning har oregelbundna verb. Låt vårt språk få riktigt många sådana verb! Jag föreslår diskussioner i mindre grupper under två timmar, sedan återsamlas vi här." Professor emeritus Verbal hoppade av iver och förtjusning.

Två timmar senare var den stora lokalen ett elektriskt kraftfält. Snilleblixtarna korsade varandra utan uppehåll. Det fanns oändligt många frågor att ta ställning till och man förstod att det skulle behövas en man med rörlig handled för att sköta ordförandeklubban, varför man föreslog den kände f.d. bordtennisspelaren, docent Ping-Pong, till ordförande. Docent Ping-Pong slog klubban i bordet. Allt sorl tystnade. "Kan vi få förslag?"

"Vi har verb som slutar på *-ar*, *-er* och *-ir*. Jag föreslår att vi delar in dem i tre konjugationer", hördes från första raden.

"Godkännes." Pang!

"Verben ska böjas efter person", rösten kom från bortersta bänkraden.

"Bra." Pang, pang!

"Diftongering föreslås, gör formerna intressantare."

"Utmärkt!" Pang!

"Vi undantar första och andra person pluralis från diftongering."

"Mycket bra förslag!" Pang, pang! Docent Ping-Pong började bli trött i armen och bytte hand.

Ungefär mitt i salen satt en man med drömmande ögon. Under hela kongressen hade han suttit och lagt puzzel, det ena efter det andra (aldrig färre än 3000 bitar), till synes ointresserad av det som försiggick runt omkring honom. Nu begärde han ordet och reste sig upp.

"Mina vördade kollegor! Jag ser språket som ett stort puzzel. Se här", fortsatte han och viftade med en stor svart tygpåse fylld av puzzelbitar, "Härinne råder kaos, men genom att ordna dessa bitar efter form, färg, antal bågar och taggar, kan man få fram de underbaraste tavlor. Så också i språket, orden, språkets puzzelbitar, måste systematiseras och ordnas efter form och valör. Verben är förstås grunden, marken. Substantiven, de bilder som växer fram..."

”Till saken, nu talar vi om verb, endast och allenast om verb.”

”Verb, ja just det”, sa mannen med de drömmande ögonen. ”Verben får i all sin betydelse inte vara för enkla. Jag anser att vi ska föra in så många reflexiva verb i vårt språk som möjligt. På så sätt får vi extra puzzelbitar genom de reflexiva pronomina vilka gör språket mer intressant och spännande. Dessa små bitar placerar vi helt enligt de regler som vår illvillige kollega har ställt upp: i vissa fall före det finita verbet, i andra fall efter det finita verbet och/eller efter infinitiver.”

Den illvillige ledde hejarklacken.

Professor Verbal avvärdade ytterligare ovationer och sade: ”Jag lämnar nu ordet till vår eminente kollega Tempora Mutantur.”

”Vårt språk ska bli ett rikt språk, det är vi alla överens om. Verben måste ha former för olika tider. Vi måste klart kunna ange vad som händer nu, vad som hände i går. Om det förflutna behöver vi också kunna ange om skeendet var en vana eller en enstaka avslutad händelse. Vidare ska vi kunna precisera vad som har och vad som hade hänt, vad som skall hända, vad som skulle ha hänt, etcetera, etcetera. Jag föreslår att vi bestämmer att verben som regel ska ha sexton tempus, alla givetvis böjda efter person och numerus.

Spridda applåder hördes. Tempora Mutantur höjde handen: ”Till dessa former kommer så imperativen, jakad och nekad. Låt oss summera: 16 tempus ger 16×6 former = 96 + 5 jakade och 5 nekade imperativer. Sammanlagt 106 olika former i varje konjugation, vilket innebär totalt omkring 250 olika former av de regelbundna verben! Vilken oerhört nyttig träning för kommande släkten att memorera alla dessa ändelser!

Ledamöterna jublade, klappade i händerna och stampade med fötterna. ”Bifalles med acklamation!”, tjöts det samfällt.

Så övergick man till arbetet med de oregelbundna verben. Alla ansåg att dessa skulle vara många och att oregelbundenheten skulle vara stor.

Förslagen om vilka verb som skulle väljas haglade, likaså de olika formerna och alla förslag anammades helt enligt reglerna. Professor Construcción Complicada reste sig och viftade med en pappersbunt: ”Jag har ägnat mig åt verbet *tener* och konstruerat dess olika former och jag anser att jag åstadkommit något alldeles exceptionellt: jag har lyckats få in diftongering och vokalskifte, det vill säga vokalerna blir *e*, *ie* och *u*. Beträffande ordets konsonant *n* har jag förvandlat den till *ng* och *nd* samt i några tempus bytt ut den mot *v*.”

”Genialt, på vår ära genialt”, jublade åhörarna.

Professor Petimeter kunde inte hålla fingrarna i styr. Snabbt skrev han ner en mängd former i sitt block. Därefter begärde han ordet: ”Jag ser till min fasa att alla de olika verbformerna börjar på samma bokstav som infinitiven. En sådan enformighet måste det rådas bot på. Jag föreslår att vi tillsammans tittar på verbet *ir*. Mitt förslag är att presensformerna ska börja på *v*, imperfekt på *i* och preteritum på *f*. Mitt nästa förslag rör verbet *ser*. Här använder vi omväxlande begynnelsebokstäverna *s* och *e* i presens, imperfekt låter vi börja på *e* och preteritum på *f*. Preteritumformerna får bli desamma som för *ir*. Det håller spänningen vid liv. Futurum och konditionalis får börja på *s* och sedan återgår vi till *f*.”

Flera kongressdeltagare rusade hurrande fram och hissade professor Petimeter för hans snillrika idéer.

Tiden för kongressen var nu ute och alla de femtiotusensexhundranittiotre deltagarna tackade varandra och lämnade salen. När den sista deltagaren stängde den tunga porten efter sig, rasade den väldiga kongressbyggnaden ihop till en stor sandhög. Men ingen av de lärde bekymrade sig om det. I stället gladde de sig över att det spanska språket blivit till. Och se det var ett riktigt språk!

Colorín colorado, este cuento se ha acabado

Inga-Greta Löfvander-Olárs

Jauari 2008

